place after the productivity and the last one is the index of uniqueness. It is established that teenager holidaymakers have a high level of verbal productivity, medium level of flexibility and low level of verbal originality. The article also presents a special psychological training of the development of teenagers' creativity in recreation establishments by means of innovative technologies. This training is oriented to the development of verbal productivity, verbal originality, flexibility of thinking and general creativity. Every lesson includes tasks and exercises aimed at creation of psychologically comfortable climate at a lesson, development of structural components of verbal creativity applying modern innovative technologies etc. Training approbation showed positive changes in the development of the level of structural components of verbal creativity.

Keywords: creativity**,** verbal creativity, structure of verbal creativity, development of verbal creativity, adolescence, recreation.

Подано до редакції 08.09.2014

УДК: 376.3: 376.42

І. І. Глущенко

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ СТАНУ СФОРМОВАНОСТІ ЛЕКСИЧНОЇ СТОРОНИ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗПР

У статті розглядаються сучасні напрямки діагностики та критерії оцінювання, які дозволяють визначити рівні сформованості лексичної сторони мовлення у молодших школярів із затримкою психічного розвитку (ЗПР), на основі яких розробляється зміст і методика корекційної (логопедичної) роботи, спрямованої на подолання визначених порушень.

Ключові слова: *лексична сторона мовлення, лексика, діагностика, молодші школярі, затримка психічного розвитку (ЗПР), інтенсивна педагогічна корекція (ІПК), критерії оцінювання.*

Важливою умовою успішного шкільного навчання є формування в учнів достатнього рівня мовленнєвих знань, умінь та навичок, які б забезпечили якісне сприймання ними навчального матеріалу, що подається у вербальній формі, оволодіння дітьми писемною формою мовлення та теоретичними знаннями про мову в системі лінгвістичних понять (Р. Лалаева, Є. Соботович, та ін.).

Ці завдання є пріоритетними для всіх галузей корекційної освіти дітей з порушеннями психофізичного розвитку, але особливої актуальності вони набувають у контексті навчання та виховання дітей з порушеннями когнітивної сфери. Адже відомо, що розвиток мовлення забезпечують не лише специфічні мовленнєві механізми, які пов'язані з аналітико-синтетичною діяльністю мовно-слухового та мовно-рухового аналізаторів, але й загально функціональні психологічні механізми, зокрема мислення, пам'ять та увага. Порушення останніх спричиняють недорозвиток тих мовленнєвих структур, які в психолінгвістиці відносять до інтелектуального компонента мовленнєвої діяльності. Саме ці порушення визначають патологічний характер формування мовлення в дітей з розумовою відсталістю, затримкою психічного розвитку (ЗПР), раннім дитячим аутизмом [3, 4, 5, 6, 7].

Проте, у практиці логопедичної роботи порушення складників інтелектуального компонента мовлення у дітей названих категорій досліджені недостатньо. Зокрема, це стосується лексичної сторони мовлення у молодших школярів із затримкою психічного розвитку, хоча саме засвоєння та використання лексичних одиниць мови в актах сприймання та породження мовлення найповніше демонструють тісний взаємовплив між недоліками інтелектуального та мовленнєвого розвитку (Є. Соботович).

Проблема мовленнєвого недорозвитку дітей із ЗПР особливо загострюється, коли вони вступають до класів інтенсивної педагогічної корекції (ІПК), не одержавши спеціальної дошкільної підготовки [1, 4, 6].

Слід зазначити, що особливості порушень словника дітей із ЗПР та методи їх корекції представлені в численних дослідженнях як логопедів, так і спеціальних психологів (Р. Лалаєва, В. Лубовський, О. Мастюкова, Є. Соботович, В. Тарасун, та ін.). Проте, питання механізмів недорозвитку мовлення у цієї категорії дітей, стану сформованості складників мовленнєвої діяльності, що забезпечують засвоєння та використання дітьми лексичних одиниць мови в актах комунікації, відповідності змісту та методик логопедичної роботи завданням навчальної діяльності молодших школярів із ЗПР усе ще недостатньо розроблені [4, 6, 7].

Саме це й аргументує актуальність розроблених та запропонованих нами діагностичних завдань, які спрямовані на визначення стану сформованості лексичної сторони мовлення у молодших школярів із ЗПР.

Мета запропонованих нами діагностичних завдань – визначити стан та особливості сформованості вербальних дій і знакових операцій, що зумовлюють засвоєння та використання лексичних одиниць мови у дітей молодшого шкільного віку із затримкою психічного розвитку. Розроблені критерії оцінювання дозволяють визначити рівні сформованості лексичної

сторони мовлення у молодших школярів із затримкою психічного розвитку, на основі яких розробляється зміст і методика корекційної (логопедичної) роботи, спрямованої на подолання порушень лексичної сторони мовлення молодших школярів із ЗПР.

Запропонована діагностична методика сприятиме більшій ефективності корекційної (логопедичної) роботи з подолання порушень мовленнєвого розвитку дітей із затримкою психічного розвитку та підвищенню на цій основі показників успішності їхньої навчальної діяльності в цілому.

Діагностичні завдання можуть бути використані в корекційній роботі з дітьми молодшого шкільного віку, що мають порушення мовленнєвого та розумового розвитку, у роботі з іншими категоріями дітей, які мають порушення лексичної сторони мовлення, під час підготовки програм корекційної роботи з розвитку мовлення, у роботі курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників та в навчальних курсах для студентів вищих педагогічних навчальних закладів, які навчаються за напрямом «Корекційна освіта (логопедія)».

У зв'язку із переходом дітей молодшого шкільного віку до навчальної діяльності особливого значення набуває вивчення засвоєння лексико-семантичних закономірностей мовлення. Перед молодшими школярами із ЗПР постає завдання мати достатній рівень розвитку лексичної сторони мовлення для правильного формування й засвоєння писемного мовлення та шкільної програми в цілому. Навчання й виховання дітей цієї категорії ефективне в тому випадку, коли воно будується з урахуванням результатів поглибленого педагогічного дослідження [4, 6].

На нашу думку, діагностичну роботу необхідно будувати з опорою на психодіагностичні принципи, визнані вітчизняною спеціальною психологією і корекційною педагогікою, які розкриті в працях Л. С. Виготського, Р. І. Лалаєвої, Є. Ф. Соботович та ін.

У розробці методики вивчення лексичної сторони мовлення та аналізі результатів дослідження ми спиралися на науково-методичне трактування цих проблем, представлене у працях Л. М. Блинової, Л. С. Виготського, Р. І. Лалаєвої, Р. Є. Левіної, О. М. Леонтьєва, О. Р. Лурії, В. В. Ревуцької, Є. Ф. Соботович, В. В. Тарасун, Т. М. Ушакової, М. К. Шеремет та ін.

Мета діагностичних завдань:

– визначити специфічні особливості сформованості основних механізмів засвоєння лексичних одиниць мовлення у дітей молодшого шкільного віку із ЗПР;

– визначити рівень сформованості умінь та навичок використання лексичних одиниць у власному мовленні;

– визначити та проаналізувати особливості якісної сторони словника учнів із ЗПР.

Діагностика недоліків мовленнєвої діяльності, викликаних затримкою психічного розвитку, є найбільш складною і потребує використання надійних діагностичних методик. У роботі над змістом експериментально діагностичних завдань із учнями враховувалися конкретні діагностичні методики для дітей із різним рівнем інтелекту, створені сучасними дослідниками.

Добір мовленнєвого матеріалу для діагностичних проб здійснювався з урахуванням мовленнєвого досвіду дітей, шкільних навчальних програм із мовного циклу для учнів першого класу ІПК, загальнодидактичних принципів науковості, системності, послідовності, перспективності, доступності та індивідуалізації.

В основу методики дослідження покладено серію мовленнєвих завдань, які були розділені за такими блоками:

Механізм засвоєння лексичних одиниць:

Сформованість рівня лексичних узагальнень:

– особливості конкретизації родових понять із різним рівнем узагальнення;

– пояснення узагальнюючих понять різної семантичної ємності;

– уміння об'єднувати поняття різної семантичної ємності й позначати їх одним узагальнюючим словом.

Особливості оволодіння учнями із ЗПР лексичним значенням абстрактних понять:

– уміння дитини встановлювати логічні зв'язки між словом та визначеною ситуацією й на цій основі співвідносити зміст картинки з абстрактним поняттям;

– сформованість операції перенесення значення одного й того ж слова на подібні ситуації із зоровою опорою;

– уміння учнів пояснювати контекстуально зумовлене значення слова, виділяючи в контексті найбільш суттєві семантичні одиниці й на цій основі трактувати зміст абстрактного поняття;

– сформованість операції перенесення контекстуально зумовленого значення слова на інші подібні ситуації без зорової опори;

– практичне вміння дітей із ЗПР пояснювати зміст абстрактного поняття без зорової та контекстуальної опори.

Особливості сформованості дериваційного значення слів у дітей молодшого шкільного віку із ЗПР:

– рівень розуміння та особливості самостійного використання слів (іменників, прикметників, дієслів) із різними за значенням морфемами;

– самостійне творення похідних слів морфологічним способом від запропонованої твірної основи;

– практичне вміння пояснювати значення похідних слів.

Сформованість асоціативних зв'язків між словами: особливості вільних асоціацій; самостійний вибір парних аналогій за певним значенням.

Механізм використання лексичних одиниць у власному мовленні:

Сформованість ймовірного прогнозування на лексичному рівні:

– рівень ймовірного прогнозування на деривaційному рівні;

– особливості ймовірного прогнозування на лексичному рівні шляхом доповнення речення однорідними членами;

– імовірне прогнозування на рівні словосполучення;

– особливості використання нових лексичних одиниць у творенні нового речення.

Особливості сформованості лексичного контролю: морфологічний контроль; смисловий контроль; контроль за використанням слів, близьких за значенням; контроль за використанням абстрактних понять.

Рівень сформованості вербальної пам'яті: сформованість опосередкованого запам'ятовування у вільному та зв'язному варіанті; запам'ятовування слів різної складності; визначення слова, яке додавалось; запам'ятовування слів у зазначеному порядку; вибіркове відтворення слів; запам'ятовування лексичного матеріалу за змістовними одиницями мови.

Дослідження особливостей актуалізації лексичного досвіду: вільна актуалізація лексичних одиниць протягом певного часу; актуалізація лексичних одиниць за заданим семантичним центром.

Якісні характеристики словника:

Особливості засвоєння лексико-семантичних явищ: уміння добирати антонімічні пари; уміння дібрати синоніми до запропонованих слів; розуміння переносного значення слова; рівень розуміння й засвоєння багатозначності слів різних частин мови. Особливості розуміння та диференціація слів, близьких за значенням.

Закономірність засвоєння лексичних одиниць визначається на різних мовленнєвих рівнях: аналіз слів, словосполучень, речень та текстів. Складність деяких завдань передбачала специфіку їх подання.

Завдання пропонуються дітям дозовано, у максимально доступній формі, з урахуванням вікових показників розвитку мовлення, у разі необхідності супроводжуються прикладами й поясненнями.

Методика вивчення кожного з параметрів охоплює повідомлення учневі конкретного завдання; інструкцію щодо виконання, включаючи стимульний матеріал; варіанти допомоги або спрощений варіант завдання; критерії оцінювання завдання, за якими визначали рівень сформованості певних показників.

З метою визначення рівнів сформованості лексичної сторони мовлення в учнів молодшого шкільного віку із ЗПР використовуються оціночні критерії виконання завдань, розроблені нами для кожної діагностичної проби.

Особливі вимоги висувалися до мовного матеріалу, увага зверталася на застосування в діагностичних методиках тільки добре знайомих дитям слів, що забезпечувало більшу чистоту результатів за рахунок виключення помилок, пов'язаних із недостатнім засвоєнням або нерозумінням мовного матеріалу.

За результатами діагностики, на основі кількісних та якісних характеристик відповідей дітей визначаються рівні (високий, достатній, середній, низький) сформованості лексичної сторони мовлення у молодших школярів із ЗПР.

При визначені рівнів ми пропонуємо спиратися на наступні критерії.

Високий: Самостійні правильні та повні відповіді учнів з першого пред'явлення, без будь якої педагогічної допомоги.

Достатній: Відповіді учнів без зміни психологічної структури завдання, а саме, після установки на увагу, повторення мовленнєвої інструкції або заміни мовленнєвого матеріалу на більш доступний.

Середній: Відповіді учнів після зміни психологічної структури завдання: зорова опора, серія картинок, стимульні питання, моделювання ситуації, пояснення значення слова, бесіда стосовно змісту завдання, вибір з декількох варіантів відповідей.

Низький: Відсутність відповіді навіть після зміни психологічної структури завдання.

Отримані діагностичні результати вивчення особливостей розвитку лексичної сторони мовлення молодших школярів дозволяють не тільки об'єктивно й повно оцінити і визначити рівні та стан сформованості словника учня, але і розробити необхідні відповідні напрями корекційно-розвивального навчання, що забезпечить більш високий і якісний рівень мовленнєвого розвитку

З метою визначення рівнів сформованості лексичної сторони мовлення в учнів молодшого шкільного віку із ЗПР використовувалися оціночні критерії виконання завдань, розроблені нами для кожної діагностичної проби. Наводимо приклад (узагальнюючі поняття) протоколу оцінювання діагностичних проб, спрямованих на дослідження лексичної сторони мовлення (див. Таблицю 1).

Отже, для проведення кількісного та якісного аналізу результатів виконання завдань учнями нами було визначено наступні критерії оцінювання: правильність виконання (правильно чи неправильно); самостійність виконання (самостійно, чи з допомогою педагога); характер використаної педагогічної допомоги та її вплив на результат виконання завдання (допомога, що не впливає на зміну психологічної структури завдання; допомога, що спрощує психологічну структуру завдання).

Відповідно до обраних критеріїв було розроблено бальну шкалу оцінювання результатів виконання завдань, де у 4 бали оцінювались завдання, виконані правильно без допомоги педагога, у 3 бали – завдання, виконані правильно за незначної допомоги, що не впливала на зміну психологічної структури завдання (додаткова установка на увагу, вказівка на наявність помилки, повторне виконання тощо), у 2 бали – завдання, виконані правильно з допомогою педагога при спрощенні психологічної структури завдання (додаткові роз'яснення, спрощення мовленнєвого матеріалу, виконання завдання за аналогією тощо), в 1 бал – завдання, що були виконані дитиною правильно, але за значної допомоги педагога і лише репродуктивно; у 0 балів – завдання, що були виконані неправильно чи не були виконані взагалі, незважаючи на значну допомогу педагога.

Таблиця 1

Протокол оцінювання діагностичних проб, спрямованих на дослідження рівня сформованості лексичної сторони мовлення

Бали	***Діагностичні проби***	***Учні***				
	Конкретизація родовидових понять					
	Конкретизує поняття:					
3	Самостійно правильно з достатньою кількість слів					
2	Відповідь після установки на увагу та повторення інструкції (без зміни психологічної структури завдання)					
1	Відповідь після надання допомоги, або зміни психологічної структури завдання (зорова опора, моделювання ситуації)					
0	Відсутність відповіді					
	Пояснення змісту родовидових понять					
	Пояснює зміст родовидових понять:					
3	Самостійно правильні та повні пояснення					
2	Відповідь після установки на увагу та повторення інструкції (без зміни психологічної структури завдання)					
1	Відповідь після надання допомоги, або зміни психологічної структури завдання (серія картинок, стимульні питання)					
0	Відсутність відповіді					
	Узагальнення лексичних понять					
	Об'єднує поняття і називає їх одним словом:					
3	Самостійно правильні узагальнення					
2	Відповідь після: заміни мовленнєвого матеріалу на більш доступний; установки на увагу та повторення інструкції (без зміни психологічної структури завдання)					
1	Відповідь після надання допомоги, або зміни психологічної структури завдання (зорова опора, стимульні питання)					
0	Відсутність відповіді					

Оцінювання рівня сформованості лексичного значення абстрактних понять

Бали	***Діагностичні проби***	***Учні***				
	Встановлення логічних зв'язків між словом і ситуацією					
	Встановлює логічні зв'язки:					
3	Самостійно правильно					
2	Відповідь після установки на увагу та повторення інструкції (без зміни психологічної структури завдання)					
1	Відповідь після надання допомоги (з вказівкою на кількість картинок, уточнення педагогом лексичного значення абстрактного поняття)					
0	Відсутність відповіді					
	Сформованість операції переносу значення одного слова і того ж слова на подібні ситуації (з зоровою опорою)					
	Виконує перенос значення слова:					
3	Самостійно правильне виконання					
2	Відповідь після установки на увагу та повторення інструкції (без зміни психологічної структури завдання)					
1	Відповідь після надання допомоги або зміни психологічної структури завдання (уточнення педагогом лексичного значення абстрактного поняття)					
0	Відсутність відповіді					
	Пояснення контекстуально зумовленого значення слова					
	Пояснює значення слова:					
3	Правильні повні пояснення					
2	Відповідь після установки на увагу та повторення інструкції (без зміни психологічної структури завдання)					
1	Відповідь після надання допомоги або зміни психологічної структури завдання (бесіда, уточнення педагогом лексичного значення абстрактного поняття)					
0	Відсутність відповіді					
	Сформованість операції переносу контекстуально зумовленого значення на інші подібні ситуації					
	Виконує перенос контекстуально зумовленого значення слова:					
3	Самостійно правильне виконання					
2	Відповідь після установки на увагу та повторення інструкції (без зміни психологічної структури завдання)					
1	Відповідь після надання допомоги або зміни психологічної структури завдання (зорова опора, уточнення педагогом лексичного значення абстрактного поняття)					
0	Відсутність відповіді					
	Практичне вміння пояснювати зміст абстрактного поняття без зорової та контекстуальної опори					
	Пояснює зміст абстрактного поняття:					
3	Правильні повні пояснення					
2	Відповідь після установки на увагу та повторення інструкції (без зміни психологічної структури завдання)					
1	Відповідь після надання допомоги, або зміни психологічної структури завдання (вибір з кількох варіантів відповіді)					
0	Відсутність відповіді					

Таким чином, комплексне дослідження особливостей лексичної сторони мовлення у дітей із ЗПР дає змогу визначити стійкі порушення як механізмів засвоєння, так і механізмів використання лексичних

одиниць мови дітьми молодшого шкільного віку із ЗПР. Названі відхилення свідчать про системний характер порушення лексичної сторони мовлення та про недостатній рівень сформованості її окремих складників на початку шкільного навчання, що вимагає розроблення адекватних методів попередження та корекції окреслених порушень.

На наш погляд, виявлені порушення лексичної сторони мовлення в учнів молодшого шкільного віку із ЗПР спричиняють ускладнення подальшого оволодіння лексичними одиницями мовлення та їх активного використання в імпресивному та експресивному мовленні. У результаті цього виникають перешкоди для успішного засвоєння шкільної програми, формування у дітей міцних усвідомлених знань у межах шкільної програми тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Блинова Л. Н. Диагностика и коррекция в образовании детей с задержкой психического развития: учеб. пособие / Л. Н. Блинова. – М.: Образование, 2003. – 136 с.

2. Выготский Л. С. Мышление и речь / Л. С. Выготский. – М.: Наука, 1956. – 39-386 с.

3. Жинкин Н. И. Механизмы речи / Н. И. Жинкин. – М.: Владос, 1958. – 264 с.

4. Нарушения речи и их коррекция у детей с задержкой психического развития : учеб. пособие для студ. высш. учеб. Заведений / Лалаева Р. И, Р. И. Лалаева, Н. В. Серебрякова, С. В. Зорина. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003. – 304 с.

5. Леонтьев А. А. Речевая деятельность: учеб. пособие. / А. А. Леонтьев. – М.: 1974. – 87 с.

6. Соботович Є. Ф. Критерії оцінювання мовленнєвого розвитку дитини (у його лексичній ланці) на різних вікових етапах. Нормативні показники мовленнєвого розвитку (у його граматичній ланці) дитини дошкільного віку / Є. Ф. Соботович // Дефектологія. – 2003. – №2. – С. 2-11.

7. Шахнарович А. М. Психолингвистический анализ семантики и грамматики (на материале онтогенеза речи) / А. М. Шахнарович, Н. М. Юрьева. – М.: Наука, 1990. – 168 с.

REFERENCES

1. Blinova, L. N. (2003). *Diagnostika i korrektsiya v obrazovanii detey s zaderzhkoy psykhycheskoho razvytiya:[ucheb. posobiye][Diagnostics and correction in education of children with developmental delay: textbook]*. Moscow: Obrazovaniye [in Russian].

2. Vigotskiy, L. S. (1956). *Myshleniye i rech: [ucheb. posobiye] [Thinking and speaking: textbook]*. Moscow: Nauka [in Russian].

3. Zhynkin, N. I. (1958). *Mekhanyzmy rechy [ucheb. posobye] [Mechanisms of speech: textbook]*. Moscow: Vlados [in Russian].

4. Lalaeva, R. Y, Lalaeva, N. V. Serebryakova S. V &. Zoryna S. V. (2003). *Narusheniya rechi i ikh korrektsiya u detey s zaderzhkoy psykhycheskogo razvitiya : ucheb. posobye dlya stud. vyssh. ucheb. zavedeniy [Speech disorders and their correction in children with mental retardation: textbook for students]*. Moscow: Humanyt. izd. tsentr VLADOS [in Russian].

5. Leontiev, A. A. (1974). *Rechevaya deyatelnost: ucheb. posobye [Speech activity: textbook]*. Moscow: [in Russian].

6. Sobotovych, Ye. F. (2003). Kryteriyi otsiniuvannya movlennievoho rozvytku dytyny (u yoho leksychniy lantsi) na riznykh vikovykh etapakh. Normatyvni pokaznyky movlennyevoho rozvytku (u yoho hramatychniy lantsi) dytyny doshkilnoho viku [Criteria of evaluation of child's speech (in its lexical link) at different age stages. Statutory language development indicators (in its grammatical link) of a pre-school child]. *Defektolohiia – Defektolodgy, 2, 2-11* [in Ukrainian].

7. Shakhnarovych, A. M. (1991). *Psykholingvisticheskiy analiz semantiki i grammatiki: [na materiale ontogeneza rechi] [Psychological analysis of semantics and grammar [based on the speech ontogenesis]]*. Moscow: Obrazovaniye [in Russian].

И. И. Глущенко

КРИТЕРИИ ОЦЕНКИ СОСТОЯНИЯ СФОРМИРОВАННОСТИ ЛЕКСИЧЕСКОЙ СТОРОНЫ РЕЧИ У ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА С ЗПС

В статье рассматриваются современные направления диагностики и критерии оценки, которые позволяют определить уровни сформированности лексической стороны речи у младших школьников с задержкой психического развития (ЗПР), на основе которых разрабатывается содержание и методика коррекционной (логопедической) работы, направленной на преодоление определенных нарушений.

Ключевые слова: лексическая сторона речи, лексика, диагностика, младшие школьники, задержка психического развития (ЗПР), интенсивная педагогическая коррекция (ИПК), критерии оценки.

I. I. Glushenko

ASSESSMENT CRITERIA OF DEVELOPMENT LEVEL OF LEXICAL SPEECH COMPONENT OF PRIMARY SCHOOLCHILDREN WITH DEVELOPMENTAL DELAY

The article deals with modern directions of diagnostics and criteria of assessment, which allow us to determine the levels of formedness of junior schoolchildren's lexical component of speech with developmental delay. On this base the contents and methodology of correctional (speech therapy) work, oriented at the overcoming of certain disorders, have been developed. Complex investigation of peculiarities of children's lexical side with developmental disorders gives an opportunity to determine permanent disabilities of acquisition mechanisms and mechanisms of using lexical units of speech by junior schoolchildren with developmental disorders. The important condition of successful learning at school is the formation of the sufficient level of linguistic knowledge, abilities and skills, which would provide the qualified perception of the educational material, which is presented in a verbal form, acquisition of the written form and theoretical knowledge about the language in the system of linguistic concepts. With the aim of determining the level of development of such children's lexical side of speech some evaluative criteria of performing tasks, developed by us for each diagnostic test, were applied. These disabilities indicate the system character of lexical side of speech disability and the insufficient formedness level of its certain parts at the beginning of studying at school, which requires the development of adequate methods of preventing and correction of these disorders. In our opinion, violations of lexical side of speech of junior schoolchildren with developmental disorders cause complications of further mastering the lexical units of speech and their active usage in the impressive and expressive speech. As a result some barriers for the successful acquisition of school curricula, formation of fundamental knowledge within the school curricula appear.

Keywords: lexical side of speech, vocabulary, diagnostics, junior schoolchildren, delay of psychical development, intensive pedagogical correction, evaluation criteria.

Подано до редакції 08.09.2014